

EĞİRDİR GÖLÜ COĞRAFI DEĞİŞİMİ ÖNCESİ KEMERLİ KAMUSAL ÖNDER AZİZ TRİFON

Ramazan TOPRAKLI*
Kamil Ufuk BİLGİN**

Özet

Bu makale, tarihi coğrafya araştırması olup amacı, tek tanrılı inancı doğrultusunda halkına kamusal bir önder olan *Aziz Trifon*'un, doğduğu ve mezarının bulunduğu köyün, günümüzdeki yerini belirlemektir. İnancı yüzünden 250 yılında ölüme mahkûm edilen ve Anadolu'da yaşamış olan *Aziz Trifon*, Roma İmparatorluğu Asya Valisi *Aquilin*'in önünde kendisini tanıtırken, "*Yurdum Apameia yakınındaki Kampsada*" demiştir. *Kampsada* hakkında yazılmış inceleme yazıları ise, Eğirdir Gölü'nün, coğrafi değişim öncesindeki halinin tam bilin(e)mediğini göstermektedir. Çünkü *Apameia*, Eğirdir Gölü'nün, coğrafi değişim öncesi Hoyran Gölü ile arasında yer alan "*Kemer Boğazı*"dır. Aslında, Hıristiyanlığın ilk döneminde Anadolu'da birçok aziz yaşamıştır. Daha da ötesi, bu azizlerin doğüstü kutsal yetenekleri olduğuna inanılmaktadır. İşte, bunlardan birisi de tek tanrı inancılı *Aziz Trifon*'dur.

Anahtar Kelimeler: *Aziz Trifon*, *Apameia*, Eğirdir Kemer Boğazı, *Kampsada*, *Lampsakos*.

LAKE EGIRDİR BEFORE GEOGRAPHICAL CHANGE PUBLIC LEADER ST. TRYPHON FROM KEMER

Abstract

This article is the historical geography research focused on the present location of the village, where *Saint Tryphon* was born and buried. He became a public leader to his people in Anatolia due to his monotheistic belief. Nevertheless, *Saint Tryphon* was sentenced to death in 250 because of his faith. While introducing himself in front of the Asia Governor of the Roman Emperor *Aquilin*, "*My homeland is Kampsada near Apameia*", he said. On the other hand, in previous scientific studies about *Kampsada*, the prior status of Lake Egirdir was not known precisely; since *Apameia* was the "*Kemer Strait*" between Lake Egirdir and Lake Hoyran before the geographical change. Additionally, many saints lived in Anatolia during the early periods of Christianity, who were believed to have supernatural divine abilities. Here, one of them is the monotheistic *Saint Tryphon*.

Keywords: *Apameia*, *Kampsada*, Lake Egirdir Kemer Bogazi, *Lampsakos*, *Saint Tryphon*.

Giriş

Hıristiyanlık tarihi açısından önemli bir coğrafya olan Anadolu'da, bugün bile Hıristiyanlarca önemsenip anılan çok sayıda aziz ve azize yaşamıştır (bkz. Hanspeter 2012). Bu aziz ve azizelerden, Anadolu kökenli Meryem Ana, Nikola ve Pavlus'un, hastalara şifa olduğuna; Azize Barbara ve Aziz Polikarp'ın ateşe

* Yüks. İnşaat Mühendisi, Hamideli Kültür Derneği, ramazantoprakli@yahoo.com,
ORCID 0000-0002-7555-4011

** Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, kamil.bilgin@hbv.edu.tr,
ORCID 0000-0001-5715-5466

hâkim olduğuna; Aziz Vlas'ın bereket getirdiğine ve göremeyenlerin gözlerini iyileştirdiğine; Dünya çapında bilinen (Noel Baba) Aziz Nikolas'ın da çocuklara hediyeler getirdiğine ilişkin çokça bilinen azizleri örnek olarak verebiliriz (bkz. Budak, 2012: 42-119). İşte bu Anadolu'da yaşamış tanrı yolundaki pek çok insandan birisi de *Aziz Trifon*'dur.

Anadolu kökenli *Aziz Trifon*'un, aslında hiçbir eğitimi ve mesleği olmamasına ve kaz çobanlığı yapan bir köylü olmasına karşın, söyleneceye göre, olağanüstü bazı yetenekleri sayesinde hastaları iyileştirebildiğine, insanları rahatsız eden şeytanları kovabildiğine, hatta ekinlere ve üzüm bağlarına zarar veren haşereleri bile duasıyla uzaklaştırabildiğine inanılıyordu (Baş, 2020: 346). Bu nedendir ki, bugün bile 1 Şubat günü Ortodoks Hristiyanlarca ve 10 Kasım günü Katolik Hristiyanlarca kiliselerde hakkında ayin yapılan; Balkan ülkelerinde ise, üzüm bağlarının koruyucu azizi olarak bağ bozumu şenliklerinde anılan bir azizdir.

Aslında Aziz Trifon'un yaşadığı III. yüzyılın çok öncesinde Hıristiyanlığa ilişkin temel inanç, I. yüzyılın sonuna doğru Yeni Eflâtuncu Felsefe'nin etkisiyle ve Gentile Bölgesi'nde yaşayan Yunan-Roma kökenli insanları hıristiyanlaştırma amacıyla önemli değişikliklere uğramaya başlamıştı (Aydın, 1998). Ancak, Roma İmparatorluğu'nun baskıları nedeniyle bir yer altı hareketi olma özelliğinin sürdürdüğü Hıristiyanlığın ilk dönemine (30-313) denk gelen III. yüzyılda, bu bölge toplumlarında halen yaygın olan din pagan diniydi ve bölgenin hâkimi olan Roma İmparatorluğu Asya Eyalet Valiliği yönetimince, Hıristiyanlar büyük baskı altındaydı (Demirci, 1998). Bu baskı, halkı tarafından çok sevilen bir kamusal lider olarak *Aziz Trifon*'un da asılarak idam edilmesine neden olmuştu.

1. Kemerli Aziz Trifon

Kamusal bir lider olmasını, tanrı vergisi olağanüstü yeteneklerine borçlu olan Kemerli *Aziz Trifon*; yaşadığı bölgede kendisine getirilen çeşitli hastalıklardan muzdarip hastaları iyileştiren veya o gün için çok korkulan ve önemsenen bir psikolojik sorun olarak içine şeytan girdiği sanılan bazı insanları, şeytanlarından kurtaran bir köylüydü (Baş, 2020: 346). 222 yılında doğduğu köyünde, kaz çobanlığı yapıyordu ve hiçbir eğitim almamıştı. Ancak, kutsal yetenekleriyle içinde bulunduğu topluma tek tanrılı samimi inancı doğrultusunda yol göstermesi sonucu, yaşadığı yerin kamusal kanaat önderi olarak bilinirliği, *Aziz Trifon*'un sonunu getirmişti. Çünkü *Aziz Trifon*, kızını içindeki şeytandan kurtarmak için Roma İmparatorluğu Asya Eyaleti Valisi *Aquilin* tarafından, henüz 16 yaşında iken *Nikea*'ya çağrılmış; kızını şeytandan koruyup iyileştirdiği için orada yaşamasına izin verilmiş ve *Nikea* halkına da bu

anlamda faydalı olması istenmişti.¹ Ancak, daha sonraki yıllarda değişen Roma valisinin pagan inancına ters düşen İsa Peygamber'in dininden olanlara, inançlarından dolayı baskı ve işkence yapması sonucu *Aziz Trifon* öldürülmüştür.

Aslında *Aziz Trifon*'un yaşadığı Frigya ve Apameia, işkence konusunda sabıkalıdır. Çünkü İsa'nın davası uğruna çok acı çeken Frigya halkından olan Eumenia doğumlu Cains ve Alexander, 170'li yıllarda Menderes'in kıyısındaki Apameia'da öldürülmüştür. 301 yılında, Diocletianus dönemindeki pagan işkenceciler, Hıristiyan kanı dökme peşine düşüp, Frigya'da içinde toplandıkları kiliseyle beraber Hıristiyanların tamamını yakmışlardır (Arundel, 2013: 22-23).

Buna benzer başka önemli bir hadise de, aynı yıllarda Romalı pagan yönetim ve pagan halkın zulmünden kaçan ve tek tanrıya inanan yedi Hıristiyan gencin, *Thrakesia* bölgesinde geniş bir alana kurulu *Efsis* (Efes/Isparta, bkz. Harita 2 ve 3) Kalesi'nde başına geldiği düşünülen olaydır.² Ashâb-ı Kehf olarak bilinen bu gençler, Apameia yakınında bir mağaraya saklanmışlar; hem dinlerini değiştirmelerine yönelik baskıdan korunmak için, hem de daha sonra mağaranın girişi kapandığı için içeride 309 yıl uyuyakalmışlar; ancak 309 yıl sonra, canlı olarak mağaradan çıkabilmişlerdir.³ İşte söz konusu mağara, Asya'daki Gelendost-Yakaköy Karain Mağarası olup, Gelendost ovasından 525 m yüksekte ve *Efes'e* 8-9, *Filadelfiya'ya* (Alaşehir/Yalvaç'a) 28 km uzaklıktadır.

Böyle bir dönemde, *Aziz Trifon*'nun izinden giderek, Romalı pagan Valiye karşın hayatta kalmayı başaran Nikea'lı Hıristiyanlar ise, çok isteseler de *Aziz Trifon*, vasiyeti nedeniyle *Kampsada*'da toprağa verilmiştir (Baş, 2020: 346). Aslında bu vasiyeti, önceki Asya Valisi *Aquilin*'in önünde kendisini şu ifadelerle takdim etmesine dayandırmak gerekir:

¹ Baş'ın adı geçen makalesinde yer alan "*Zamanın Roma İmparatoru III. Gordion'un en büyük kızının içine bir iblis girmişti ve kıza da onu bu beladan kurtarabilecek yegâne kişinin Aziz Trifon olduğu malum olmuştu.*" şeklindeki cümlesini, hem Roma imparatoru III. Gordionus'un 238 yılında, 13 yaşında tahta çıkmış olması; hem de 244 yılına kadar sadece 5-6 yıllık kısa bir dönemde hüküm sürmesi nedeniyle tekrar düşünüp, yorumlamak gerekir. Çünkü, bu cümlede geçen yetişkin kız, III. Gordionus'un kızı değil; onunla evlendirilen önce Roma'da Senatör, daha sonra Asya Valisi olan Aquilin'in kızı'dır. Kaya'ya göre ise, sıkıntıdan kurtarılmak istenen kız, Pers (Sasani) Seferi sırasında 13 yaşında olmasına karşın, ordusuyla savaşta iken ölmüş tek imparator olarak bilinen İmparator III. Gordianus'un kızı değil, Asya Valisi Aquilin'in kızı olması gerekir. Çünkü, *Aziz Trifon*'un huzuruna çağrılıp kendisini takdim ettiği Roma İmp. valisi, *Aquilin*'dir (Kaya, 2005: 155-167).

² Efes, Isparta-Gelendost-Hüyük ile Apameia arasındadır (bkz. Hordazbih, 2008: 91).

³ Kehf, dağdaki mağara; Ashâb-ı Kehf ise, mağara arkadaşları demek olan Ashâb-ı Kehf olayı; Kur'anı Kerim'in Kehf Suresi'nde, kıyametin kopacağını ve ahiretteki ölümlerin de diriltileceğinin insanlar tarafından kolay kavranabilmesi için ibretlik bir olay olarak bahsi geçmiştir. Aynı olay, Hıristiyanlık'ta da "*Efes'in yedi uyurları*" adıyla anılmaktadır (bkz. Ersöz, 1991: 465).

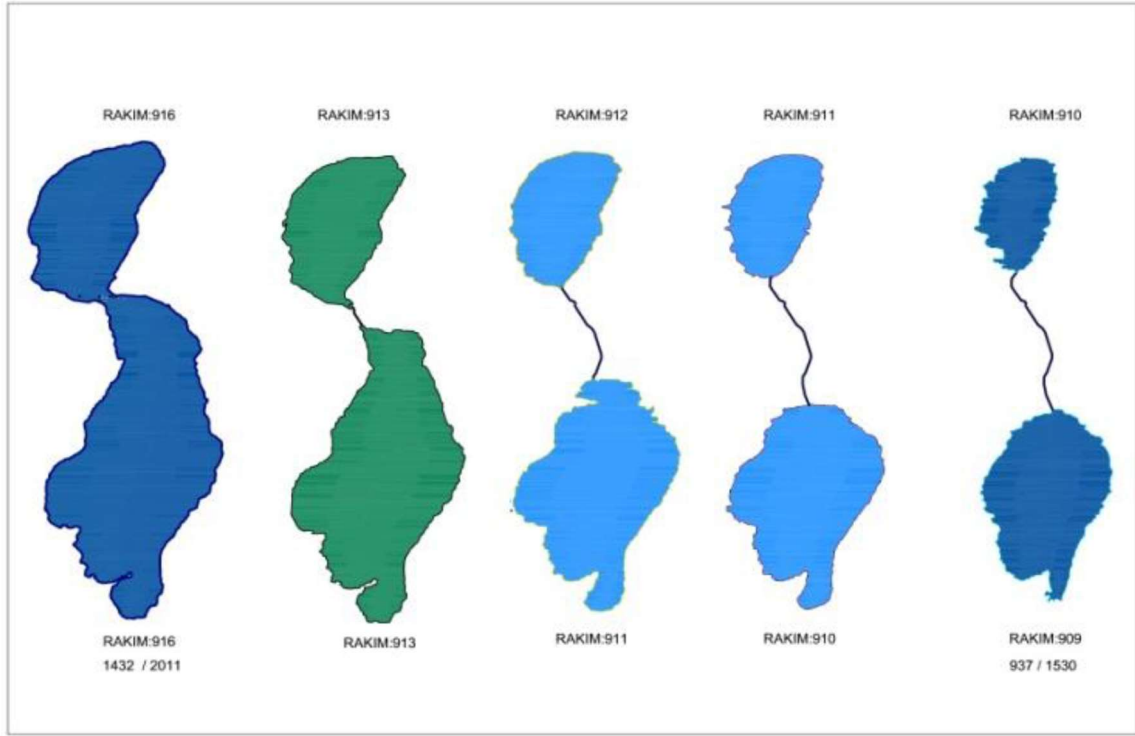
“Adım Trifon, yurdum Apameia yakını Kampsada Köyü’dür”

Aziz Trifon’un bu takdimine dayalı olarak doğduğu ve gömüldüğü yerin, araştırmacılar arasında tam bir görüş birliği olmasa da Dymczyk’e göre Frigya’da olduğu belirtilmiştir (Baş, 2020). Ayrıca Kampsada Köyü’nün tespiti ise, Sinakrasion’un kaydına dayanarak Asya, Frigya, Apameia, Nikea, Lampsakos ve Athos Dağı’nın yerlerini tespit etmekle mümkündür (Baş, 2020: 346-347). Diğer taraftan Kampsada, tarihî metinlerde hiç zikredilmezken, Lampsakos hakkında, yeri tayin edilmeye yetecek kadar bilgi verilmiştir. Bunun için de Eğirdir ve Hoyran göllerindeki değişimi bilmek gerekmektedir.

2. Aziz Trifon Yurdu Eğirdir Gölü’nün Coğrafi Değişimi

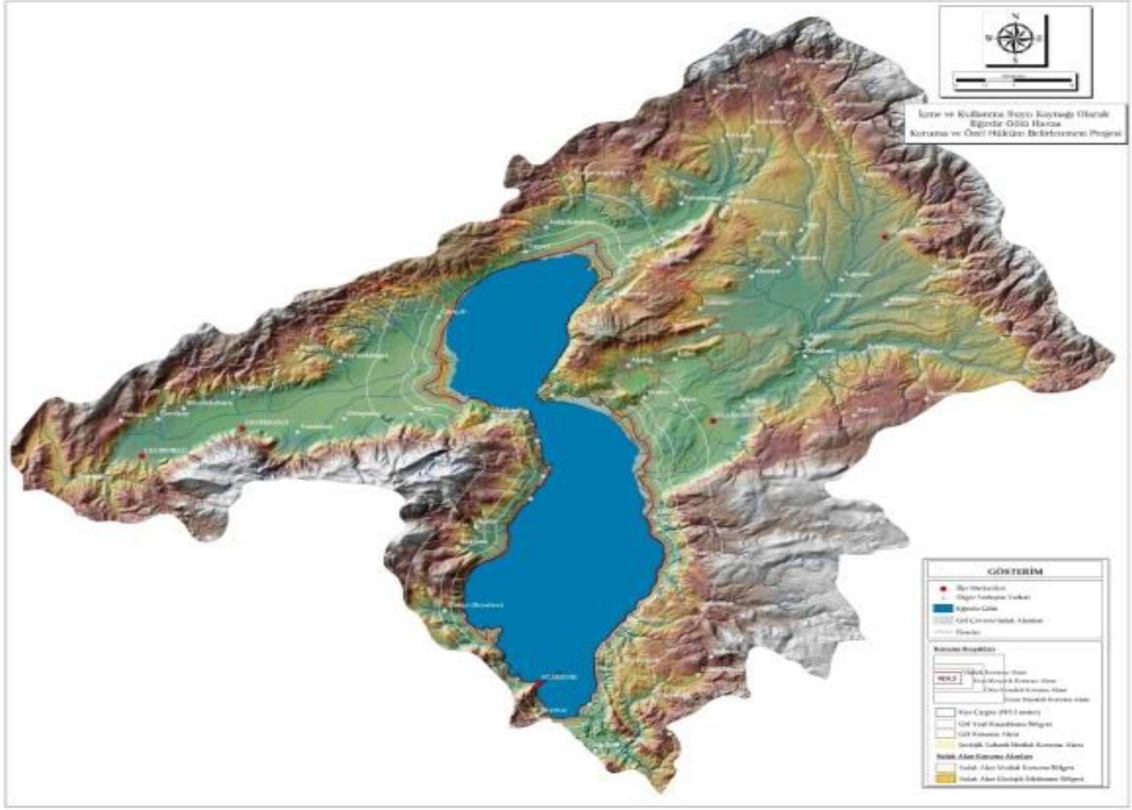
Aziz Trifon yurdu Eğirdir-Frigya, coğrafi değişim öncesi haliyle (kuzeydeki küçük göl) Hoyran ve (güneydeki büyük göl) Eğirdir Gölü arasındaki Kemer Boğazı veya Frigos bölgesidir. Bu Boğaz’da, bir şer’iye sicilinden anlaşıldığına göre 1614 yılında göl altında kalmış olan, Roma dönemi bir köprü, “*Yenice Köyü Köprüsü*” bulunmaktadır (Cebece-Topraklı, 2018: 18-19).

Günümüz coğrafyasını gösteren yeni haritalarda ise, güney-kuzey uzunluğu 50 km olan gölün tamamı için *Eğirdir Gölü* denmektedir ve Kemer Boğazı’nın kuzeyinde kalan kısmın güney-kuzey uzunluğu 17 km, güneyinde kalan kısmın güney-kuzey uzunluğu ise 33 km’dir. Kâtip Çelebi’nin (1609-1657) Eğirdir Gölü için verdiği ölçü 4x5 fersah; Arundell’in Bizans kaynaklarına dayandırdığı ölçü ise 4x5 ligue olup, yaklaşık 16x20 km’dir. Buna göre eski Eğirdir Gölü’nün kuzey kıyısı ile Kemer Boğazı arasında, yaklaşık 11-12 km’lik bir kara parçası olduğunu düşünmek gerekir.⁴ Buna göre eski haliyle Eğirdir ile Hoyran Gölü kıyasladığında Hoyran Gölü’nün uzunluğunun, yaklaşık 11 km; bu göller arasındaki güney-kuzey uzunluğunun da yaklaşık 14-15 km olan bir kara parçasından oluştuğu anlaşılmaktadır (bkz. Şekil 1 ve Harita 1).

Şekil 1. DSİ-Batimetrik haritaya göre Eğirdir ve Hoyran göllerindeki değişim.

937/1530 yazımı sırasında Eğirdir Gölü'nün rakımı 909, Hoyran'nın 910 olmalıdır. 1614 yılında Maziye (aslı *Marsia*) Köyü, deniz (göl) altında kalmış ve köy halkı Yenice Köyü'ne taşınmıştır. Maziye'nin göl altında kalması, iki gölün birleştiğine işaretler. İki göl, yaklaşık bir asır içinde iklim veya depremlerle yavaş yavaş birleşmiş, iki göl arasındaki nehir, boğazdaki köprü ve yol, göl altında kalmıştır.

Harita 1. Eğirdir Gölü'nün bugünkü hâli ve dağlarla çevrili bölge, Asya Eyaleti'ndeki Küçük Frigya'dır.

Laodikeia-Eğirdir, yer olarak *Fricyatü's Sagir-Küçük Frigya*'dadır (Şükrü, 2013: 15,33). Buna göre Küçük Frigya'da Frigya Paroreia ve Frigya'nın Pisidia boyunca uzanan parçası ile *Amorion* (Uluborlu) dolayındaki kısımları ve *Eumeneia* (Şuhut-Oyniğan) ve *Synnada* (Şuhut) ve ondan sonra Frigya kentlerinin en büyüklerinden olan *Laodikeia-Eğirdir* kentiyile, (*Aziz Trifon*'un söz ettiği) *Apameia Kybôtos* yer almaktadır". Bölge, Pisidia Antiokheia'da (Yalvaç) olduğu gibi, Antiokheia Frigya'da ve Pisidia hududundadır. *Laodikeia* ile *Apameia* arasındaki göl, denize benzerse de yer altından gelen pis bir koku çıkarır (Strabon, 2009: 81, 82, 87).⁵

Strabon'un bu kaydı ile Anna Komnena'nın alttaki kaydı, *Apameia*'nın, eski Eğirdir Gölü'nün az kuzeyinde olduğunu göstermesi açısından çok önemlidir ve Anna Komnena eski Eğirdir Gölü için şöyle demektedir (Komnena, 1996: 225):

"Bizim şimdi Ozolimne dediğimiz gölün, hatırı sayılır çevre uzunluğu ve genişlik boyutu vardır; göl, yüzölçümü yönünden de bugüne dek coğrafya yazarlarının andıklarının hiçbirinden geri kalmaz. İrmakların en uzunları, en bol su getirenleri oraya

⁵ Çardak Gölü yanlıgıdır, içinden pis koku çıkan göl, Eğirdir ve eski Eğirdir Gölü 2012'de MTA, Eğirdir Gölü'ndeki gaz çıkışının hâlâ devam ettiğini tespit etmiştir (bkz. Topraklı, 2020: 20).

boşalır; yüzeyinde çok sayıda büyük taşıma gemileri gider gelir, bu da gölün ne kadar derin olduğunu gösterir. Ona Ozolimne denmesi, sağlığa zararlı ve tiksindirici kokular yaydığı için değildir; tersine, vaktiyle bu göle, günlük konuşma dilinde Ouz [Uz/Oğuz]'lar denen Hun'lardan bir ordu gelip, onun kıyılarında konaklamıştı; o günden beri, bu göle Ouzolimne denmiş, kuşkusuz adın içinde u sesi de varmış".

Bu başlık altında Eğirdir Gölü'ndeki coğrafi değişim öncesi Aziz Trifon'un yurduunun Kemer Boğazı olduğu ve bu Boğaz'ın da Frigya'ya dâhil olduğu belirlenmiş olmaktadır. Bu nedenle sırasıyla Vali Aquilin'in yönetiminde olan Asya Eyaletini, Aziz Trifon'un yurduunun yakınındaki Apameia'yı, sorgulandığı Nikea ve köyü Lampsakos ile Atos (Athos) Dağı'nın yerleri hakkında bilgiler vermek gerekir.

3. Aziz Trifon Yaşadığı ve Vali Aquilin'in Başında Olduğu Asya Eyaleti

Aziz Trifon olayının kaydedildiği Sinaksarion'da belirtilen Asya, Anadolu Yarımadası değil, Roma'nın Asya (Anatolikon) Eyaleti'dir (Topraklı, 2018: 114). Bu eyalet için İbn Hordazbih (820-912) şöyle demektedir (Topraklı, 2013: 144):

"El-Natulus (Anatolia) İli: Mânâsı, El-Maşrık (güneşin doğduğu yer) demektir. Bu il, Rûm/ Anadolu'nun en büyük ilidir. Burada Ammûriye (Uluborlu) şehri vardır. Ammûriye (surları)'nın 44 burcu vardır. Kalelerine gelince: El-Alemeyn (Gelendost-Kötürnek), Mercü's-Şahm (Şarkîkaraağaç), Burgos (Eflâtun Pınarı), ve'l-Miskinin (Beşşehir) ve 30 kaledir."

Attaleiates ve Anna'nın kaydettiği "batı" kavramı ise, Kemer Boğazı'nın batısıdır (Attaleiates, 2008: 128; Komnena, 1996:248). Hayton, Eğirdir için Yunan Likyası (Lichie Grecie) der (Hayton, 2015: 5). Eğirdir Gölü'nün batısı (Atabey ovası) için Yunanistan düzlükleri; Kemer Boğazı'nın batısı için Avrupa, Batı ve Trakya; doğusu için Asya kaydedilir.⁶ Boğazdaki köprünün 6 km batısı, Aziz

⁶ "Ertuğrul Gazi, Ege Denizi'ndeki Asya ve Avrupa'ya yakın adaları yağmalamak için gemiler inşa etti. Yunanistan'ın düzlük yerlerine akınlar yaptı. Sonra da donanmasını Tearos Nehri'nin Ainos şehri yanındaki ağzına getirip nehrin kaynağına doğru uzun süre ilerledi. Avrupa'da Peleponnes, Euboia ve Attika şehirlerine ulaştı, etrafı yağmalayıp esirler aldı. Bundan sonra Ertuğrul Gazi gözünü Asya'daki yerlere çevirdi. Acele bir ordu kurdu ve hemen komşu Yunanlılar'a ve orada yaşayan insanlara hücum etti (Chalkokondyles, 2014: 17). "Osman'ın idaresi altında sekiz bin Türk, Hellespont'tan Avrupa'ya geçti ve Çersonen'de bir Yunan kalesini kuşattı. Trakya'da Tuna (İstros)'ya kadar gittiler. Gittikleri yerleri yağmalayıp esirler aldılar. Bu esnada büyük bir İskit birliği Rusya'dan Tuna'ya ilerledi ve Trakya'da onlarla savaştı. Ve onları, Trakya'da öldürdüler. Sağ kalanlar, Gelibolu'ya sığındı ve oradan Asya'ya geçtiler. Bir daha dönmediler". "Ertuğrul'un oğlu Osman, Asya'daki birçok Yunan arazisini fethettikten sonra İznik ve Filâdelfiya'ya hücum etti, fakat onları ele geçiremedi" (Chalkokondyles, 2014: 23, 29, 31). Buradaki Ege Denizi, Eğirdir Gölü, Avrupa, Eğirdir ve Hoyran Gölleri ile iki göl arasındaki nehrin batısı, Trakya ise Senirkent ovasıdır. Tearos Nehri iki göl arasındaki nehir, nehrin ağzında bulunan Ainos Limanı, Barla halkı tarafından Aynalı (Aina'lı) Çarşı denilen şehirdir. Bu şehrin diğer

Trifon'un köyünün yakınında bulunan Kayaağzı Mahallesi ve Kayaağzı Pınarlarının, 10 km garbında Senirkent-Garip köyü vardır. Ancak "Garib" adı, garp (batı) kelimesiyle ilgili olsa gerektir. Çünkü Frigya Hellespontus, Kemer Boğazı'nın bir diğer adıdır (Ramsay, 1960: 165).⁷ ve Eğirdir ve Hoyran göllerinin doğusu Asya'dır. Asya Eyaleti'ne, eyaletin merkezi olan "Amorion" (Uluborlu) dâhildir. Bunu birkaç tarihi olayla da desteklemek gerekir. Buna göre, Malazgirt Seferi sırasında İmparator Romen Diyojen, Eskişehir'den sonra *Anatolikon*'a uğramış ve Kemer Boğazı'ndaki *Zompos* köprüsünden geçmiştir (Attaleiates, 2008: 151; Komnena, 1996: 490). Çaka Bey öldükten sonra 1095'te, "Sultan, İmparator ile Rumlar Anadolu'ya; Türkler de adalara tecavüz etmemek şartıyla bir antlaşma imzaladılar" (Yinanç, 2013: 195).⁸

1097-1300 tarihleri arasında Türkler ile Rumlar, yaklaşık 230 yıl Şarkîkaraağaç ile Uluborlu arasında savaşmıştır. Onun için Rumlarla Türkler arasındaki çatışmalarda zikredilen isimleri ve yer adlarını bu bölgede (Asya Eyaletinde) aramak gerekir. Yaklaşık 1800 yıl önce Aziz *Trifon*'u, İlegüp'e çağıran Roma Valisi Furius Sabinus Aquila/Aquilin Timisitheus, 236-239 yılları arası görev yapan Roma İmparatorluğu'nun Asya Eyaleti'nin başındaki valisidir.

4. Aziz *Trifon* Yaşadığı Köyün Yakını *Apameia-Kelene*

Öncelikle Kelene (Kelainai) adlı ünlü Frig şehri Dinar'da değil, Kemer Boğazı ve "her yanı dik bayır olan Kelene Hisarı" (Arrianos, 1945: 66; Topraklı, 2012: 15-27), Yenice Sivrisi arasında uzanır ve Apameia, Marsyas'ın Menderes'e döküldüğü yerde ve Barla Eye Burnu önündedir (Strabon, 2009: 82-83; Topraklı, 2012: 19-44). Kelene, birçok bakımdan Dinar'da değildir. Çünkü Hoyran Gölü'nün doğusunda, aynı adla anılan 15 km uzunluğundaki *Aulokrene*/Hoyran Ovası vardır (Arundell, 1828: 113-114) ve Çapalı Gölü'nün doğusu dağdır; kuzeyi ovadır ve o da aynı adla anılmaz. Göl sularının 8-9 m yükselmesiyle 1614 yılında, Eğirdir ve Hoyran gölleri birleşmiş olduğundan Hoyran Ovası'nın uzunluğu, 13,5 km'ye düşmüştür.

Ayrıca Eldere-Pınarbaşı'ndan kaynaklayan Büyük Menderes, "derin ve geniş bir yatak açarak ilerler ve bir nehir olur" tasvirine de uymaz (Kinnamos, 2001: 52); üstelik Frigos Boğazı'nda gemi çalıştığı halde (Cebeci-Topraklı, 2018: 196) Dinar civarında gemi çalışması söz konusu değildir.

adı, İlime ve İlama olarak söylenen eski Limenopolis'tir. Osman'ın kuşattığı İznik, Anna Komnena'da Mikra İznik ve İznik olarak zikredilen Senirkent-İlegüp köyü; Filâdelfiya ise, Yalvaç Hisarı; Rusya denilen yer, kitabın aslında Sarmatia olup, Afyonkarahisar-Şuhut civarındadır. Tuna (İstros) Nehri, Uluborlu Papa Çayı'dır.

⁷ Ramsay'ın eserinde sh.165-178 arası verilen isimlerin hepsi Kemer Boğazı civarındadır.

⁸ Buradaki Anadolu, Asya ili, adalar ise denizdeki (Eğirdir Gölü'ndeki) adalardır. Değilse, antlaşmanın bir anlamı olmasa gerektir. Çünkü Asya, iki göl arasındaki nehrin doğusudur.

Diğer taraftan, Kemer Boğazı'ndaki Menderes'e dökülen Maryas adı Maziye (Marsia), Orgas ise Örkenez (Organas) olarak hâlâ yaşamaktadır.

Son olarak Kemer Boğazı'ndaki Menderes'e, Miryokefalon Savaşı şu şekilde tanıklık eder: Subleon hudutta, Menderes'in kaynakları yakınında ve Lampe'de dir. O tarihte Uluborlu, Rum toprağında, sınır da Eğirdir Gölü olduğuna göre Subleon, Menderes'in kaynakları ve Menderes Uluborlu'nun doğusunda demektir. Böylece Büyük ve Küçük Menderes'ten başka bir menderes daha olduğu anlaşılır.

“Laodikeia (Eğirdir) ile Apameia arasındaki göl, denize benzerse de yer altından gelen pis bir koku çıkarır” ve “Antiokus Soter, Yalvaç Antakya'sını inşa edip, Menderes kıyısında oturan *Magnetleri* burada iskân etmiştir. Bilâhare *Marsyas* Suyu'nun Menderes'e karıştığı yerde de anası *Apameia* adına bir şehir kurmuştur ve *Kelene*'de oturanları iskân etmişti” kayıtları, *Aziz Trifon*'un Apameia'sına tanıklık etmektedir.⁹

5. Aziz Trifon Tedaviye Çağrıldığı Nikea-İznik

Bitinya'daki (Bursa) İznik ifadesi, bir İznik daha olduğunun işaretidir (Attaleiates, 2008: 302; Bryennios, 2008: 147,173). Anna bu İznik'ten hem İznik, hem Mikra İznik, hem Lampe, hem de Dristra olarak bahseder (Komnena, 1996: 203, 339, 441 Lampe; 457, 459, 460, 480, 483 İznik; 183, 210, 214, 218 ve 290 Dristra; 217, 241, 298 ve 299 Küçük/Mikra İznik).

Bu İznik'in Nimphaion ve Plyristra adlarıyla birlikte, beş adı (beş iç kalesi) vardır. Pentapolis/Pentakheir denilen yer de burasıdır ve bu yer Senirkent-Uluğbey veya eski adıyla İlegüp'dür. İmparator Aleksî'nin 1114 yılındaki “*İznik, Malagina, Basilika, (Misya) Olimpos, Alethina ve Akrokos*” yolu, kesin olarak Senirkent-İznik'i işaret eder. Malagina Senirkent-Yassıören, Basilika Ayazmana, Olimpos Gelincik veya Gölcük Dağı, Alethina Atabey, Akrokos ise Eğirdir'dir. İmparator, Eğirdir Gölü'nün doğusunu takiple yürümüş ve Aorata (Şarkîkaraağaç-Oras)'dan gelen Emir Muhammed ile savaşmıştır. Bu savaşta, Ciporel ve Ampelas öldürülmüş; Türklere esir düşen Kamitzes ise, kaçmış ve Eğirdir'le *Filâdelfiya* (Alaşehir/Yalvaç) arasında, birkaç ordunun birden konaklayabileceği bir ovada imparatora gelmiştir. Buna göre “*Muhammed, Asya'da yerleşmiş Türkmenlerle bağlaşıklık kurdu*” ifadesi hem bölgenin Asya

⁹“Apameia'nın bulunduğu Menderes sahilinde Myria adında bir şehir vardı ve Antiokus buranın halkını boşaltarak Yalvaç hisarında iskân etmişti. Myria'nın yerinde Apameia'yı inşa etmişti. Şehir, bilâhare eski adına dönmüş ve Myria (İzmir) diye de anılmıştır.” 449'da İstanbul meclisinde atılan bir imza olayı; “*Ben, Elias/Elyas, Asya'da Hadrianopolis piskoposu, Myria piskoposu vasıtasıyla imza ediyorum, çünkü yazı bilmem*” (Ramsay, 1960: 97). İşbu Asya-Asya Eyaleti, Hadrianopolis Gelendost-Kötürnek köyü ve Myria (İzmir) ise, Apameia olmalıdır (Strabon, 2009: 87, 82-83).

olduğuna hem de 1114 yılında Asya'da Türkmenlerin bulunduğunu göstermektedir (Komnena, 1996: 460-462).

Ramsay, 1076'da yapılan bir antlaşma veya 7.Michael'in 1074'te Selçuklu'larla yaptığı bir antlaşmayla Türklerin, Sozopolis, Apameia ve Laodikya'yı ele geçirdiklerini yazar (Ramsay, 1960:81,448). İznik'in fethini, Turan ve Öztuna, 1075 yılı olarak (Turan, 1998: 54; Öztuna,1983:423-424); Halil Yinanç ise, 1080 yılı olarak verir (Yinanç, 2013: 87). Buradaki Apameia, Barla-Eye Burnu önündedir. Laodikya ise, Eğirdir. 1075'te *Apameia*, *Laodikya* ve *Sozopolis*'le birlik alınan İznik (*Mikra İznik*), Senirkent-İlegüp olup; Bursa-İznik, 1080'de fethedilen İznik'tir. Mikra İznik, Küçük Antakya/Yalvaç gibi, Asya Eyaleti'ndeki Küçük Frigya'dır (Topraklı, 2018: 114-136).

Buna göre son söz olarak *Aziz Trifon*'un çağrıldığı İznik, günümüzdeki Bursa-İznik değil; *Aziz Trifon*'un köyü *Lampsakos*'a 22-23 km uzaklıktaki "İlegüp" olup, günümüzdeki adıyla Senirkent-Uluğbey'dir (Topraklı, 2017: 112).

6. Aziz Trifon Köyü Kampsada, Lampsakos ve Sampsounta

"İmparator Aleksios, İznik (İlegüp)'ten hareketle Misya Olimpos (Gölcük Dağı) üzerinden geçti, Alethina'ya indi ve Akrokos (Eğirdir)'a geldi" metnindeki Akrokos; "uc-zirve" anlamlı "akros" sıfatı ile "uc" anlamına "ikos" sıfatının birleşmesiyle, "Akokros" haline geldiği düşünölmelidir. Benzer bir akıl yürütmeye Lampsakos, Lampis Ovası'nın Hoyran Gölü kıyısında olmalıdır. Lampsakos'un, İmparator Jan Vatas'ın yazlığı olduğu dikkate alındığında, bu yerin Kayaagzı Pınarları yanında olabileceğini düşünmek gerekir. Çünkü Uluborlu-Senirkent Ovası'nın bir adı da Lampe'nin Ovası anlamına Lampis idi. Ayrıca 1176'da İmparator Manuel, Lampis üzerinden Kelene'ye yürümüştür ki (Khoniates, 1995: 123), bunu Fafotelar, Latince'den "*Lampis'i yardı, Kelene'ye girdi*" şeklinde tercüme etmiştir.

Lampis, bir başka belgede "Arslan Ovası" diye geçmektedir ki, Arslan Ayağı, Senirkent Ovası'nın Hoyran Gölü kıyısındaki araziler olup, ayrı bir vergiye tâbidir (Başbakanlık, 1993: 62, 300). Buna göre Lampsakos, Hoyran Gölü ile Kayaagzı Pınarları yanındaki yazlamaya müsait 947 rakımlı Karababa Tepe önünde olmalıdır. Pahimeris'e göre de Anayol (*via regia*), Lampsakos yanından geçmektedir.

Akropolites'in kaleme aldığı "1204-1261 arasındaki olaylar" ile Pahimeris tarafından kaleme alınan "1257-1308 arasındaki olaylara" göre, Bursa-İznik merkezli Rum idaresi ile Lâtinler, Kumanlar, Bulgarlar ve Türkler arasında geçen olaylar, aslında Kemer Boğazı ve civarında cereyan etmiştir. Bu nedenle *Aziz Trifon*'un yurdu Lampsakos'un geçtiği olaylardaki yer adlarının, bu bölgede (Asya Eyaleti ve civarında) aranması gerekir.

İstanbul, 1204'te Latinler tarafından işgal edildi. Teodor Laskaris (1204-1222), 1204'te Bursa-İznik merkezli bir devlet kurdu; ölünce yerine damadı Jan Vatas (1222-1254), o ölünce de oğlu II. Teodor Laskaris (1254-1258) geçti. Ondan sonra da kısa bir süre Selçuklu komutanı olan Mihael Komnenos (1258-1282) tahta çıktı ve (1261) İstanbul'u Lâtinlerden kurtardı (Akropolites, 2008: 53-56).

Laskaris, 1211'de Sultan Gıyaseddin'i Kemer Boğazı'nda şehit etti ve buna rağmen yapılan antlaşmada sınır değişmedi; Eğirdir Türklerde kaldı. Ancak Lâtinlerin Asya Eyaletini işgali şu şekilde gerçekleşti (Khoniates, 1995: 38-39):

"Henri, Nimfe'ye (Nymphaion: İlegüp) kadar ilerledi, orada ordugâh kurdu, geri döndü ve Laskaris ile anlaştı (yıl 1212); bütün Kiminas (Yalvaç-Gemen) yöresi, yani Akhyraous (Kötürnek) yakınındaki dağın yöresi Frank egemenliğine verildi. Buna karşılık Kalamos (Şuhut-Kali çayı kıyısı Çobankaya) köyünün işgal edilmemiş kalacağı, oradan ötesinin ise Teodoros'un egemenliği altında olacağı yolunda anlaştılar. Bu yöre, Neokastra, Kelbianon (Gelendost-Barla arası ova), Khliara (Yk. Tırtar altı) ve Bergama'yı (Gaziri Adası, o zaman Hoyran ovası) kapsar. Ayrıca Lopadion'dan (Kemer Boğazı) başlayan ve Bursa (Uluborlu-Bahar mevki) ile İznik'i (İlegüp) de içine alan bölge de imparatora aitti. Henri, Rum kentleri Lentiana (Gelendost yanı) ve Poimanenon'u (Aziz Trifon'un köyünün yanı) işgal etti".

Lampsakos'un geçtiği olaylarda ise, İmparator, kendine düzenlenen komployu, Lampsakos'ta öğrendi. O zaman İtalyanların eline geçmesin diye (göl ve nehirdeki) gemileri yaktıktan sonra, Akhyraous'a (Kötürnek'e) vardı (Khoniates, 1995: 47). Kudüs Kralı, Anadolu (Asya Eyaleti) doğrultusunda ilerledi ve Lampsakos limanında demir attı. Bunu öğrenen imparator, Lampsakos'a doğru ilerledi ve Sigrene'de (Signia, Sigriane, Çirişli Dağı eteği, Mazı Bağları) çadırı ordugâh kurdu. Kudüs Kralı, Lampsakos'a vardı ve gemileriyle (Boğaz'da) Olkos denilen yerde demir attı. Lâtinler karaya çıktılar ve deniz (eski Eğirdir Gölü) kıyısındaki bir yöreye karşı harekete geçtiler. İmparator onları yakından izlediği için (nehirdeki) gemilerinden fazla uzaklaşmıyorlardı. Lampsakos'la Kenkhreai (Bölük Ada'daki kale) arasındaki küçük bir arazide dört ay oyalandıktan sonra Pegai'lilerin kentine vardılar. Arada sadece Kyzikos Dağları bulunan (Yenice Sivrisi yanındaki) Keramida adlı küçük bir kaleyi aldılar (Akropolites, 2008: 53-56).¹⁰

İmparator Jan Anadolu'ya (Asya Eyaletine) gitti; kışı Nimfe'de (İlegüp) geçirdikten sonra Lâpseki'ye (Lampsakos) vardı. Yazı ve sonbaharı orada geçirdi. Kış henüz gelmişti ki, (13 km uzaktaki) Pegai (Biga/Bigadiç, Maziye /Marsia) kalesine gitmek üzere oradan ayrıldı. Pegai'de biraz kaldıktan sonra Nimfe'ye/İlegüp gitti ve 1240 yılı baharı gelinceye kadar orada kaldı

¹⁰ Keramides Kalesi, Yenice Sivrisi'ndeki kale veya büyük ihtimal onun yanında Kuru Tepe yanındaki bir kaledir.

(Akropolites, 2008: 74-75; Cebeci-Topraklı, 2018: 18-19). Sultan, Moğollara yenildi; İmparator ile Sultan, (iki göl arasındaki) Menderes'in kıyısı, Tripolis'te (Barla altı) buluştular ve anlaştılar; imparator Alaşehir'e (Yalvaç), Sultan da 1243 yılında Konya'ya döndü (Akropolites, 2008: 75-76). Böylece imparator, Anadolu'ya (Kemer Boğazı'nın garbindan şarkına, yani Asya Eyaletine) geçti ve orada kaldı; Demetrios'u, Lentiana'luların (Gelendost) kalesine kapattı (Akropolites, 2008: 88).

İmparator Çanakkale (Kemer/Frigos) Boğazı'nı aştı ve Lampsakos yöresinde ordugâh kurdu; kısa bir süre Lampsakos'da kaldı ve İsa'nın doğum gününü ve Phòta/Işıklar Yortusunu kutlama sonrasında birkaç gün içinde Nimfe'ye (İlegüp) ulaştı (Akropolites, 2008: 120).¹¹ Buna göre o zamanın şartlarında, Çanakkale-Lâpseki'den İzmir-Kemalpaşa'ya birkaç gün içinde gidilemeyeceğinden hareketle, *Lampsakos* Lâpseki, *Nimfe* de Kemalpaşa olamaz.

İmparator, orada kışı geçirip (yıl 1256) baharda, Sultanla birlik olup, Moğollarla savaşmak için ordu devşirdi. Sultanın yardım istemediğini öğrenince Anadolu'dan (Asya Eyaletine-Gelendost tarafından) Batı'ya (Senirkent tarafına) hareket etti. İmparator Lampsakos'a gitti (Akropolites, 2008: 121). İmparator kışı Lampsakos'ta geçirdi (yıl 1260); baharda İstanbul'a doğru yola çıktı, amacı kenti Lâtinlerden kurtarmaktı (Akropolites, 2008: 162).

Kouboukleia (Uluborlu-İleydağı/Kıbakıb) kalesinden, kendilerine rehberlik yapan Türklerle birlikte Lampsakos'a doğru yola çıkan Almugavarlar, şans eseri yolda aileleriyle birlikte kaçan Bizanslılara rastlamış, onları esir almış ve böylece Çanakkale (Kemer) Boğazı'nı büyük bir ganimetle (Gelendost tarafına) geçmişlerdi (Pahimeris, 2009: 99-100).

Pahimeris'e ait bu rivayet, Akropolites'in yukarıda verilen rivayetleri ile örtüşmekte ve Lampsakos'un Kemer Boğazı'nın batısında olduğunu ve Lampsakos'un Çanakkale-Lâpseki ile ilgisinin olmadığı göstermektedir.

1108 yılında Lampe'deki Türkmenlere yapılan vahşet üzerine, 1109 yılında vukû bulan Hasan Gâzî olayında ise, Küçük Menderes vadisi ve Çivril-Homa önünde olmak üzere iki Lampe'den söz edilir (Ramsay, 1960: 122,147). Miryokefalon Savaşı dolayısıyla verilen Lampis, Dazkırı civarında gösterilirken; 1091 Bozan olayındaki Lampe Ulubat yakınına ve 1098 Jan Dukas olayındaki

¹¹ Aralarında yaklaşık 410 km mesafe olan Lâpseki'den Kemalpaşa'ya birkaç gün içinde gidilemez. Bu yer, Kayaagzı yanı ile İlegüp'tür (Yazarın yorumu). İmparator Aleksios'un 1115 yılı seferinde şöyle verilir: "Kibotos'a gelince, oradan yola çıkıp Lopadion'a vardı ve bu yerde birlikleriyle, çağırıldığı tüm yardımcı askerlerin gelişini bekledi. Bütün birlikler toplanınca, ordusunun tümüyle yola çıktı, İznik yanındaki gölün (Hoyran Göü) yakınında bulunan, Ermiş Georgios'un Burcunu işgal etti, oradan İznik'e ulaştı. Arkasından, üç gün sonra, aynı yoldan geriye döndü, Lopadion Köprüsünün beri yanına vardı ve Karyx denen pınar (Kayaagzı Pınarları) yakınında ordugâh kurdu" (Komnena, 1996: 480).

Lampe ise, Çivril-Işıkli yakınında gösterilmektedir.¹² Aslında bu yorumların hepsi de Eğirdir Gölü'ndeki Coğrafi değişim bilinmeden yapılan yanlış yorumlardır. Çünkü, Senirkent-İlegüp (Lampe) olmak üzere yalnız bir tek Lampe vardır. Lampis Lampe'nin ovası, Lampsakos ise Lampis'in ucu (ayağı) ve Hoyran Gölü sahilidir. İstanbul'un düşmesiyle Filâdelfiya'yı (Yalvaç) Teodor, Sampsounta ve çevresini Sabbas idaresi altına almıştı (Akropolites, 2008: 25).¹³ Bu kayıttan Sampsounta, Kampsada ve Lampsakos'un aynı yer, aynı isim ve Apameia'ya 11-12 km mesafede ve Hoyran Gölü sahili, Kemer Boğazı ve 947 rakımlı Karababa Tepesi'nin önünde olabileceği anlaşılmaktadır.

7. Aziz Trifon Köyüne Yakın Atos (Athos) Dağı

Aziz Trifon köyüne yakın olan Atos (Athos) Dağı için öncelikle M.Ö. 480 yılında yaşanmış olan şu hikâyeyi bilmek gerekir. Çünkü hikâyeye göre Atis adında bir Lidyalı, Serhas'ın babası Dara'ya altın çınar ve altın asma dalı armağan eder; Dara'nın oğlu Kral Serhas Kelene'ye geldiğinde ise, bu şehirde oturan Atis (Atys) oğlu Pityos (Pythios) adında bir Lidyalı da Kral Serhas'ı ve ordusunu ağırlar ve Serhas'a yardım teklif eder (Herodotos, 2015: VII/27).

Bu hikâyede adı geçen Atis ile dağın adı Atos (Athos) arasında bir benzerlik olduğunu düşünmek gerekir. Günümüze gelindiğinde ise, Kelene üzerindeki şimdiki Çirişli Dağı, geçmişte Lidyalı Atis'e ait Athos Dağı olmalıdır ki, Ramsay'ın açıklaması bu düşüncüyü destekler yöndedir. Çünkü Olimpos, Athos ve Kiminas dağları sıralamasına göre Athos, Çirişli Dağı'dır (Ramsay, 1960: 127).¹⁴

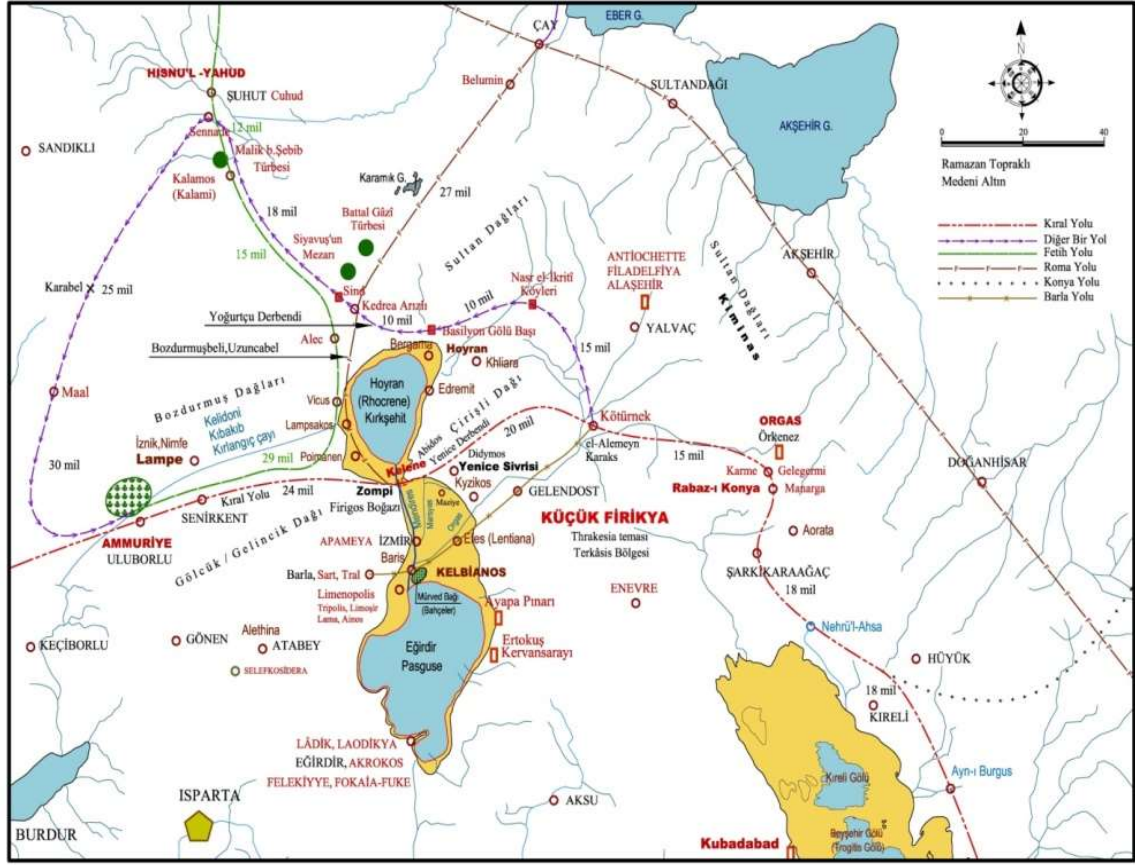
Bu bilgiler ışığında Hoyran Gölü'nün doğu sahiline dik inen günümüzdeki adıyla Çirişli Dağı'nın *Signia*, *Sigriane*, *Dindimos*, *Rhomaide* ve son olarak, *Bozdağ* gibi adları bulunmaktadır¹⁵ (bkz. Harita 2 ve 3).

¹² Komnena, 1996: 203'te "Bozan, nehir yanında ve Lampe'de ordugâh kurdu"; s.339'da "Dukas, Kamitzes'i Lampe valisi atadı" ve s.441'deki 1109 Hasan Gâzi olayındaki *Lampe*, hepsi aynıdır.

¹³Anadolu yakası (Kelbianon: Gelendost ile Barla arasındaki ova) Asya, Alaşehir-Yalvaç, Sampsounta ise, Lampsakos civarındır.

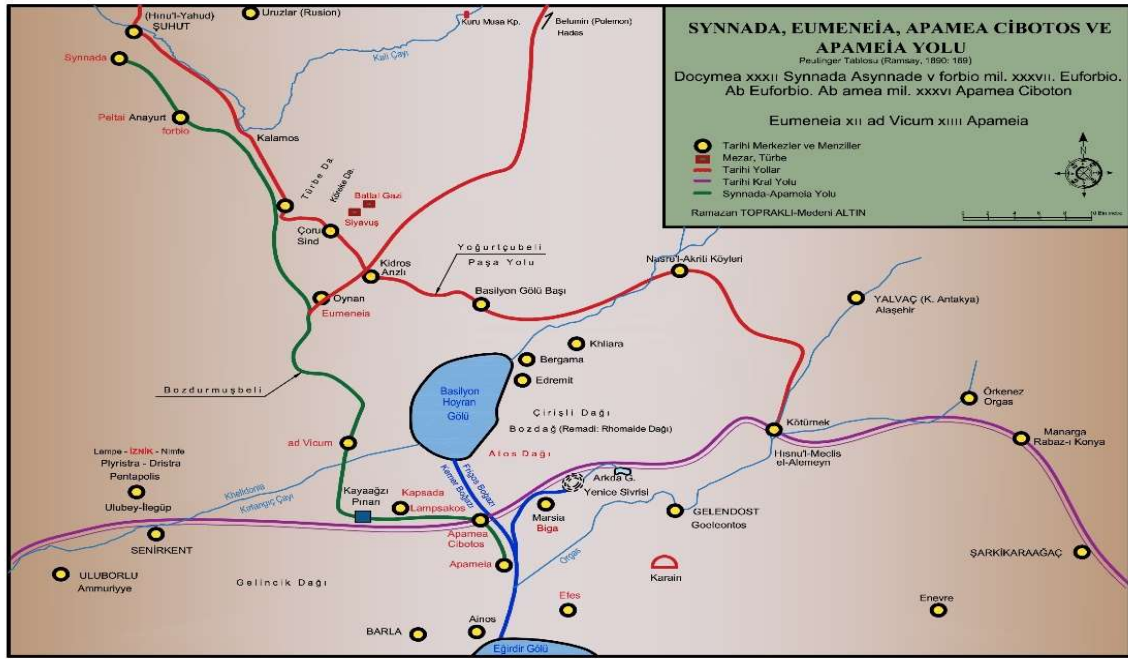
¹⁴ "Asia'da Kiminas adında yüksek ve hemen hemen nüfuz edilmez bir dağ vardır ki, burada bir manastır bulunuyordu ve Malinus lakabını taşıyan Michael'in idaresinde idi". "Dağdaki papazlara, Olimpos ve Comina'ya Altınkaya'ya ve Barahαιο dağlarından ve bunların yanındaki Kiminas'tan. "Meşhur Olympus, Athos ve İda Dağları'ndan ve yanındaki Kiminas'tan".

¹⁵ Aleksî Komnen'in yürüyüşü Mysia Olimpos'tan geçer (Komnena, 1996: 460). Aziz Trifon, Cedrenus, Teofanes ve daha birçok aziz, Çirişli Dağı ve çevresinde yaşadıkları için bölge hakkında verdikleri bilgiler umumiyetle doğrudur. Teofanes, Kapıdağı-Kyzikos değil, Afşar-Kyzikos (Kızık) ile ilişkilidir. İmp. Vatas'ın çadırılı ordugâh kurduğu Sigrene Dağı, Aziz Teofanes'in yaşadığı Sigriane Dağı'dır. Arundell, bu dağı Kelene veya Signia Dağı verir (Topraklı, 2012: 24). Syria/Suriye Geçidi (Ramsay, 1960: 145), Çirişli Dağı'nın güney eteğinden geçen ünlü Yenice Derbendi'dir. Dindimos, iki tepeli Yenice Sivrisi ile birlik Çirişli Dağı'dır. "Pahimeris'te iki tepe kalesi: Didymion geçer" (Ramsay, 1960: 119). Pahimeris, açık 8'deki Rhomaide Dağı da Çirişli

Harita 2. Hoyeran ve Eğirdir gölleri, Menderes, Marsyas (Bigadiç) ve Orgas nehirleri, Marsia (Biga), Çirişli (Atos) Dağı, Apameya, Apamea Cibotos, Kampsada (Lampsakos), Küçük İznik (Nikea), Efes, Karain, Yalvaç (Filâdelfiya) ve Asya Eyaleti'ndeki bazı şehirler ile yollar.

Dağı'dır (Pahimeris, 2009: 29). Remadi Arapça kül rengi, boz olup, Çirişli Dağı için yöre halkı Bozdağ demektedir.

Harita 3. Eğirdir ve Hoyran göllerinin eski hâli, Asya Eyaleti'ndeki Küçük Frigya/Firikya, Terkasis/Thrakesia bölgesi, bazı tarihî yollar, tarihi şehirler, Çirişli/Atos ve Sultan/Kiminas Dağları.

Tartışma ve Sonuç

Anadolu tarihinde ve kültüründe yeri ve katkısı olan çeşitli kavim ve uygarlıkların yanısıra, içinde bulunduğu topluma önderlik yapan *Aziz Trifon* gibi yüce gönüllü insanlar da bulunmaktadır. *Aziz Trifon*'un bu üstün özellikleri, bir taraftan topluma güzel örnek olurken, diğer taraftan da pagan dine sahip Roma İmparatorluğunun başta Asya/Anadolu valisi olmak üzere yönetici ve pagan halkını rahatsız etmekteydi. Sonuçta da zaten Hıristiyanlara karşı bu düşmanca tutum, *Aziz Trifon*'un da sonunu getirmiştir. Hıristiyan halka samimi inancıyla önderlik ettiği için *Aziz Trifon*, idam edilmiştir.

Aziz Trifon, 250 yılında *Nikea/İznik*'de öldürülmüş olması, aslında onun orada doğup, hep orada yaşadığı anlamına gelmemelidir. Zira Apameia yakınındaki Kampsada ile Nikea (İznik) arası 22-23 km'dir. Bu bilgiyi teyid etmesi açısından, *Aziz Trifon*'un Roma İmparatorluğu Asya Eyaleti Valisi tarafından kızını iyileştirmesi için *Nikea/İznik*'e çağrıldığında, köyünde çobanlık yapan 16 yaşında bir genç olduğunu bilmekteyiz. Dolayısıyla, sadece 16 yaşından sonra gittiği *Nikea/İznik*'te öldüğü yıl olan 250'ye kadar kalmıştır. Üstelik vasiyeti veya onun yolundan giden Hıristiyanların belki de rüyasına girmesi sonucu öğrendikleri isteği üzerine, doğduğu yer olan Kampsada'da defnedilmiştir.

Bu bilgilerden yola çıkılarak *Aziz Trifon*'un doğduğu ve mezarının bulunduğu yer olan Apameia yakınındaki Kampsada'nın neresi olduğuna ilişkin yapılan araştırmalar ve yazılanlara karşın, bu makalede de iddia edilen Kampsada, aslında tarihî Anayol üzerinde ve Eğirdir Gölü Kemer Boğazı'nın başındaki Kayaagzı Pınarları yanındadır. Çünkü burası, İmparatorun yazlaması bakımından da çok uygundur ve bugün için Isparta-Senirkent İlçesi, Garip Köyü, Kayaagzı Mahallesiinde bulunmaktadır. Üstelik bu konuda çalışan tarihçilerin yaptıkları araştırmalar ve yazdıkları yazıların, ne yazık ki Eğirdir Gölü'nün coğrafi değişim öncesi hali bilinmeden ve düşünülmeden yapılan çalışmalar olduğu anlaşılmaktadır.

Bugün için tek bir göl olan Eğirdir Gölü, günümüzden (2021 yılından) 1770 yıl önce kuzeydeki küçük Hoyran Gölü ve güneydeki büyük Eğirdir Gölü'nden oluşmaktaydı. Buna göre Apameia'nın, bugünkü Afyon-Dinar'la; Lampsakos'un da bugünkü Çanakkale-Lapseki ile hiçbir ilgisi yoktur. Çünkü *Aziz Trifon*'un yurdu, *Aziz Pavlus*'un ilk yedi cemaatinin de bulunduğu Frigya Hellepontia, Firigya Salutaris ve Küçük Frigya'yı kapsayan *Asya Eyaleti*'ndedir. Bu nedenle, bu çalışmada ortaya konmak istenen coğrafi değişim keşfinin bilinmesinin, bu konuda çalışmak isteyen tarihçilere ışık tutması açısından yararlı olacağı beklenir.

Kaynakça

Akropolites, G. (2008). *Vekayinâme*, Çev. Bilge Umar, Arkeoloji ve Sanat yay., İstanbul.

Arrianos, (1945). *İskender'in Anabasisi*, MEB yay., İstanbul.

Arundell, F. V. J. (1828). *A Visit to the Seven Churches of Asia; Whit An Excursion Into Psidia*; Containig Remarks, Published By John Rodwell, London.

Arundell, F. V. J. (2013). *Anadolu'da Keşifler*, Çev. Atabay Topbaş, Sistem Ofset yay., Ankara.

Attaleiates, M. (2008). *Tarih*, Çev. Bilge Umar, Arkeoloji ve Sanat yay., İstanbul.

Aydın, M. (1998). "IV. Hıristiyan İnançları", TDV İslam Ansiklopedisi, 3/8, TDV İslam Araştırmaları Merkezi, (Erişim: 02/07/2021), <https://islamansiklopedisi.org.tr/hiristiyanlik#3-hiristiyan-inanclari>

Baş, O. F. (2020). Dinarlı Aziz Trifon. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22 (2): 345-350.

Başbakanlık (1993). 166 Numaralı *Muhasebe-i Vilâyet-i Anadolu Defteri*, (937/1530), C.I, Devlet Arşivleri Gn.Md. yay., Ankara.

Budak, D. (2012). *Anadolu'da Yaşamış Aziz ve Azize Hayatlarının Dinler Tarihi Açısından Değerlendirilmesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Erbakan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Bryennios, N. (2008). *Tarihin Özü*, Çev. Bilge Umar, Arkeoloji ve Sanat yay., İstanbul.

Cebeci, A. H. – Topraklı, R. (2018). *16. Asırda Hamid Sancağı*, Sistem Ofset yay., Ankara.

Chalkokondyles, L. (2014). *The Histories*, 1. Bölüm, Çev. Anthony Kaldellis, Cambridge, Mass.: Harvard University Press, Londra.

Demirci, K. (1998). "I. Hıristiyanlık", TDV İslam Ansiklopedisi, 1/8, TDV İslam Araştırmaları Merkezi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/hiristiyanlik#1>, (Erişim: 02/07/2021).

Ersöz, İ. (1991). Ashâb-ı Kehf, *İslam Ansiklopedisi*, Türkiye Diyanet Vakfı yay., C.3: 465-467, İstanbul.

Hanspeter T. (2012). *Anadolu'nun Azizleri*, Arkeoloji ve Sanat yay., Antalya.

Hayton, K. (2015). *Doğu Ülkeleri Tarihinin Altın Çağı*, Çev. Altay Tayfun Özcan, Selenge yay., İstanbul.

Herodotos (2015). *Herodot Tarihi*, Çev. Müntekim Özkan, Sunan Azra Erhat, Remzi Kitabevi yay., İstanbul.

Hordazbih, İ. (2008). *Yollar ve Ülkeler Kitabı*, Çev. M. Ağarı, Kitabevi yay., İstanbul.

Kaya, M. A. (2005). III. Gordianus'un Pers (=Sasani) Seferi: Güzergah, Savaşlar ve İmparatorun Ölümü, *Tarih İncelemeleri Dergisi*, C.XX, S.1: 155-167.

Khoniates, N. (1995). *Historia*, Çev. Fikret Işıltan, TTK yay., Ankara.

Kinnamos, I. (2001). *Ioannes Kinnamos'un Historia'sı*, Çev. Işın Demirkent, Türk Tarih Kurumu yay., Ankara.

Komnena, A. (1996). *Alexiad, Malazgirt'in Sonrası*, Çev. Bilge Umar, İnkılâp Kitabevi, İstanbul.

Öztuna, Y. (1983). *Büyük Türkiye Tarihi I*, Ötüken yay., İstanbul.

Pahimeris, G. (2009). *Bizanslı Gözüyle Türkler*, Çev. İlcan Bihter Barlas, İlgi yay., İstanbul.

Ramsay, W. M. (1960). *Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası*, Çev. Mihri Pektaş, MEB yay., İstanbul.

Strabon, (2000). *Antik Anadolu Coğrafyası*, Çev. Adnan Pekman, Arkeoloji ve Sanat yay., İstanbul.

Şükrü, S. (2013). *Seyahatü'l-Kübra*, Haz.Hasan Mert, Türk Tarih Kurumu yay., Ankara.

Tiefenbach, H. (2012). *Anadolu'nun Azizleri*, Arkeoloji ve Sanat yay., Antalya.

Topraklı, R. (2012). *Yol ve Tarih*, Sistem Ofset yay., Ankara.

Topraklı, R. (2013). *Roma-Selçuklu Savaşları, Sütükuyusu Baskını ve Ammûriye*, Sistem Ofset yay., Ankara.

Topraklı, R. (2017). Hangi İznik? Lampe ve Nimfe Neresidir, *Hamideli Tarih 04*, Sistem Ofset yay., Ankara.

Topraklı, R. (2018). Asya Eyâleti Neresidir? (Ramsay'ın Anadolu'nun Tarihî Coğrafyası'na Şerh), *Hamideli Tarih 05*, Sistem Ofset yay., Ankara.

Topraklı, R. (2020). *Miryokefalon'un Yeri ve Zafer Kutlamaları*, Sistem Ofset yay., Ankara.

Turan, O. (1998). *Selçuklular Zamanında Türkiye*, Boğaziçi yay., İstanbul.

Yinanç, M. H. (2013). *Türkiye Tarihi, Selçuklular Devri*, C.1, Türk Tarih Kurumu yay., Ankara.